

Yargıtay 8. Ceza Dairesine

İddianame no: 2023/61

Dosya no: 2023/89 (E)

İstinaf Dosya no: 2023/506 (E)

Türkiye Cumhuriyeti

Tatvan Cumhuriyet Başsavcılığı

- ve -

Sinan Aygül

ARTICLE 19 UZMAN GÖRÜŞÜ

Londra

30 Ocak 2024

ARTICLE 19

The Market Building

72-82 Rosebery Avenue

Londra, EC1R 4RW

Birleşik Krallık

Giriş ve özet

1. Bu uzman görüşü, ifade özgürlüğü hakkını dünya çapında destekleyen ve koruyan bağımsız bir insan hakları kuruluşu olan ARTICLE 19: Global Campaign for Free Expression (ARTICLE 19) tarafından hazırlanmıştır. Türk Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (5271 sayılı Kanun) 67(6) maddesi uyarınca, Sinan Aygül'ün mahkum edilmesinin ifade özgürlüğü hakkına ilişkin uluslararası ve Avrupa hukuku ve standartlarına uygunluğu konusunda görüş bildirmemiz istenmiştir. Halen Yargıtay önünde olan dosyada sanığın bu görüşten faydalanacağını anlıyoruz.
2. Bu görüş, davayı, Türkiye'nin imzalayıp onayladığı Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin (MSHUS) 19. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Avrupa Sözleşmesi) 10. maddesi ile güvence altına alınan ifade özgürlüğü hakkının kullanılmasına ilişkin olarak incelemektedir. Dolayısıyla Türkiye'deki mahkemeler, mevcut davada uluslararası ve Avrupa insan hakları hukukunu uygulamakla yükümlüdür. Bu, sanığın mahkum edilmesinin, özgürlük ve güvenlik hakkı (Avrupa Sözleşmesi madde 5), adil yargılanma hakkı (Avrupa Sözleşmesi madde 6) ve kanunilik ilkesi (Avrupa Sözleşmesi madde 7) dahil olmak üzere diğer insan haklarını da nasıl ihlal edebileceğinin değerlendirilmesine hanel getirmez.
3. Uzman görüşünde şu hususlara değinilecektir:
  - a) Davanın görüşte yapılan analizi ilgilendiren olguları;¹
  - b) 'Dezenformasyon' ve cezai hakarete ilişkin olanlar da dahil olmak üzere, ifade özgürlüğü hakkının izin verilebilir kısıtlamalarına ilişkin temel uluslararası insan hakları hukuku standartlarına genel bakış; ve
  - c) Bu uluslararası ve Avrupa standartları ışığında mevcut davaya dair değerlendirmemiz
4. ARTICLE 19, sanığın yargılandığı Türk Ceza Kanunu'nun 217/A maddesinin uluslararası ve Avrupa ifade özgürlüğü standartlarına uygun olmadığı görüşündedir. Bu kanun maddesi yürürlükten kaldırılmalıdır. Mahkeme, uluslararası ve Avrupa insan hakları hukuku çerçevesinde bu kanun maddesinin yargılama için yeterli bir yasal dayanak sağladığı düşüncesinde olsa dahi, ARTICLE 19, sanığın bu hükümler uyarınca cezai olarak sorumlu tutulmasının ifade özgürlüğü hakkını ihlal ettiği görüşündedir. İlk ve ikinci derece mahkemelerin kararları ile sanık hakkındaki mahkumiyet kararı bozulmalıdır.

ARTICLE 19'un ifade özgürlüğü hakkı konusundaki uzmanlığı

5. ARTICLE 19, uluslararası ve bölgesel düzeyde ifade özgürlüğü ve bilgi edinme özgürlüğüne ilişkin ilerici standartların geliştirilmesini ve bu standartların yerel hukuk sistemlerinde uygulanmasını savunan uluslararası bir insan hakları kuruluşudur. ARTICLE 19, ifade özgürlüğü ve ulusal güvenlikten nefret söylemine kadar çeşitli konularda uluslararası ve karşılaştırmalı hukuku ve en iyi uygulamaları esas alan standart belirleyici belge ve bilgi notları hazırlamıştır. Bunlar arasında 'dezenformasyon/yanlış

---

¹ Bu olgular, sanık hakkındaki 2023/61 sayılı iddianamenin resmi olmayan çevirisine, Tatvan 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2023/137 sayılı ve 28 Şubat 2023 tarihli hükmüne ve Van Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi'nin 2023/491 sayılı ve 26 Mayıs 2023 tarihli istinaf kararına dayanmaktadır.

bilgi'ye² karşı izin verilebilir devlet tedbirlerine ilişkin standartlar ile ifade özgürlüğü ve hakarete ilişkin standartlar da yer almaktadır. ARTICLE 19, bu yayınlara ve genel hukuki uzmanlığına dayanarak, yerel ve bölgesel insan hakları davalarına düzenli olarak müdahil olmakta ve ifade özgürlüğü hakkını etkileyen mevcut yasaların yanı sıra yasa teklifleri hakkında da görüş bildirmektedir.

Davanın taraflarının olguları ve argümanları

6. Sanık Sinan Aygül, Türkiye'nin önde gelen gazetecilerinden biri ve Bitlis Gazeteciler Cemiyeti'nin başkanıdır. 13 Aralık 2022 tarihinde, saat 22:24'te aşağıdaki paylaşımı yapmıştır:

Bir yeni skandal niteliğinde tecavüz olayı da Bitlis'in Tatvan ilçesinde, 14 yaşındaki kız çocuğuna cinsel istismar vakası var, zanlılar polis ve uzman çavuş, bugün Tatvan Adliyesi'nde teşhis işlemi için getirildiler, detayı bilmiyoruz, bu durumlar da bazen üstü örtülür.

7. Sinan Aygül, Bitlis Valisi tarafından arandıktan sonra aynı akşam saat 23:06'da ikinci bir paylaşım yapmıştır. Bu paylaşımında, valinin cinsel saldırı vakalarına ilişkin haberleri yalanladığını ve iddia edilen bir olayla ilgili bilgiyi teyit etmeden paylaşım yaptığı için özür dilediğini ifade etmiştir.
8. 14 Aralık 2022 tarihinde polis, Sinan Aygül'ü tutuklamıştır. Sinan Aygül'e, Türk Ceza Kanunu'nun "halk arasında endişe, korku veya panik yaratmak saikiyle, ülkenin iç ve dış güvenliği, kamu düzeni ve genel sağlığı ile ilgili gerçeğe aykırı bir bilgiyi, kamu barışını bozmaya elverişli şekilde alenen yaymayı" yasaklayan 271/A-1 maddesi uyarınca "halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yaymak" suçlaması yöneltilmiştir.
9. İddianamede, Sinan Aygül'ün "ülke gündemindeki hassas bir konu olan çocuk istismarı" hakkında "gerçeğe aykırı bir haber" yaptığı belirtilmiştir. Suçlamaların odağında haberin "gerçeğe aykırılığını" ortaya koymak yer almaktadır. İddia makamı ayrıca Sinan Aygül'ün önde gelen ve tanınmış bir gazeteci olarak yaptığı haberlerin etkisine de dikkat çekmiştir. İddia makamı, yargılama sürecinde gazetecinin "Bu durumlarda bazen üstü örtülür" ifadesinin, Türk Ceza Kanunu'nun 217/A-1 maddesi uyarınca suçun yasal unsuru olan halk arasında korku ve panik yaratma kastını oluşturduğunu öne sürmüştür.
10. Savunma, Ceza Kanunu'nun 217/A maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğunu ve ifade özgürlüğü hakkını koruyan temel ilkeleri ihlal ettiğini öne sürmüştür. İddia makamının, Sinan Aygül'ün eyleminde halk arasında korku ve panik yaratma özel kastı olduğunu ortaya koyamadığını savunmuştur. Savunmada Sinan Aygül'ün kamuoyu önünde kendisini düzelttiğine ve ilk paylaşımı hakkında kamuoyundan özür dilediğine dikkat çekilmiştir.
11. Tatvan 1. Asliye Ceza Mahkemesi, 28 Şubat 2023 tarihinde Sinan Aygül'ü suçlu bulmuş ve 10 ay hapis cezasına çarptırmıştır. Mahkeme, değerlendirmesinde söz konusu

---

² Bkz. örneğin ARTICLE 19, Response to the consultations of the UN Special Rapporteur on Freedom of Expression on her report on disinformation [BM İfade Özgürlüğü Özel Raportörünün dezenformasyon hakkındaki raporuna ilişkin istişarelerine yanıt]; 2021; veya ARTICLE 19, Countering disinformation [Dezenformasyonla mücadele]. Ayrıca bakınız ARTICLE 19, Turkey: Dangerous, dystopian new legal amendments [Türkiye: Yeni Kanun Değişiklikleri Tehlikeli ve Distopik], 14 Ekim 2022.

paylaşımında ‘yanıltıcı bilgi’ unsurunun olup olmadığının ve ‘kamu barışını bozma’ya elverişlilik şartının karşılanıp karşılanmadığının tespit edilmesine odaklanmıştır. Mahkeme, “6 yaşındaki bir çocuğa cinsel istismar iddialarının tüm Türkiye’nin gündemine girdiği” gerçeğine atıfta bulunarak ve “yeni bir skandal niteliğinde tecavüz olayı da” denilen paylaşımında kullanılan dilin altını çizerek, sanığın “gerçeği yansıtmayan” bir paylaşım ile kamu barışını bozmak amacıyla hareket ettiği kanaatine varmıştır. Sinan Aygül’ün Twitter’daki takipçi sayısı ve tanınmış bir gazeteci olarak halk arasındaki bilinirliği, halk arasında ‘endişe ve korku’ yaratma kabiliyetinin ortaya konulmasına dayanak olarak gösterilmiştir. Mahkeme ayrıca, söz konusu paylaşımında geçen, polis memurlarının dahil olduğu iddiasına, sanığın “devleti ve kurumlarını küçük düşürmek amacıyla hareket ettiğini” ortaya koyduğu gerekçesiyle önem atfetmiştir.

12. 26 Mayıs 2023 tarihinde Van Bölge Adliye Mahkemesi, sanık tarafından yapılan istinaf başvurusunu reddetmiş ve davanın esasına ilişkin gerekçeleri daha fazla tartışmaksızın mahkûmiyet kararını onamıştır.
13. Ayrıca, Anayasa Mahkemesi’nden Ceza Kanunu’nun 217/A maddesinin Anayasa’ya uygunluğunu incelemesi talep edilmiş, Anayasa Mahkemesi 8 Kasım 2023 tarihinde söz konusu hükmün Anayasa’ya uygun olduğuna karar vermiştir.

İfade özgürlüğü hakkına ilişkin uluslararası standartlar

14. MSHUS ve Avrupa Sözleşmesi’ne taraf olan Türkiye’de mahkemelerin, bu davayı karara bağlarken ifade özgürlüğüne ilişkin uluslararası ve Avrupa standartlarını göz önünde bulundurmaları gerekmektedir.
15. İfade özgürlüğü hakkı, MSHUS’nin 19. maddesinin 3. paragrafı ve Avrupa Sözleşmesi’nin 10. maddesinin 2. paragrafı doğrultusunda mutlak bir hak değildir. Bu hak, belirli durumlarda devlet tarafından meşru bir şekilde kısıtlanabilir. Üç aşamalı test olarak adlandırılan teste göre her türlü kısıtlama:
  - **Kanunla öngörülmalıdır:** her kısıtlamanın, kamuya açık ve erişilebilir olan ve vatandaşların davranışlarını buna göre düzenlemelerini sağlamak için açık ve kesin şekilde ifade edilmiş kanuni bir dayanağı olmalıdır;³
  - Avrupa Sözleşmesi madde 10(2) ve MSHUS madde 19(3)’te sınırlı sayılan **meşru bir amacı gütmelidir.** Meşru amaca yönelik bir tehdidin bulunduğu ileri sürüldüğünde, devlet, söz konusu tehdidin niteliğini belirli ve bireyselleştirilmiş bir şekilde göstermelidir.⁴
  - **Demokratik bir toplumda gerekli olmalıdır:** herhangi bir kısıtlama gerekli ve hedeflenen amaçla orantılı olmalıdır. Gereklilik, önerilen sınırlamanın “acil bir toplumsal ihtiyacı” karşılayıp karşılamadığının ve tedbirin amaca ulaşmak için

³ Bkz. diğerlerine ilaveten, AIHM, *Medžlis Islamske Zajednice Brčko ve Diğerleri v. Bosna Hersek*, Başvuru No. 17224/11, 27 Haziran 2017; *Satakunnan Markkinapörssi Oy ve Satamedia Oy / Finlandiya*, Başvuru No. 931/13, 27 Haziran 2017; *De Tommaso / İtalya*, Başvuru. No. 43395/09, 23 Şubat 2017; *Fernández Martínez / İspanya*, Başvuru No..56030/07, 12 Haziran 2014, para. 117; *Cumhuriyet Vakfı ve Diğerleri / Türkiye*, Başvuru. No. 28255/07, 8 Ekim 2013; veya *Ahmet Yıldırım / Türkiye*, Başvuru. No. 3111/10, 18 Aralık 2012.

⁴ İnsan Hakları Komitesi, Genel Yorum No. 34, Madde 19: Düşünce ve ifade özgürlüğü, 29 Temmuz 2011, para 35.

mümkün olan en az kısıtlayıcılıkta olup olmadığının değerlendirilmesini gerektirir. Aynı amaca ulaşmak için daha az kısıtlayıcı araçların kullanılabilmesi durumunda, daha kısıtlayıcı araçlar ile alınan bir tedbir gerekli olarak kabul edilemez. Orantılılık ölçütü, uygulanan yaptırımın niteliğini ve ağırlığını değerlendirmek için kullanılmalıdır.⁵

'Dezenformasyon' konusunda uluslararası standartlar

16. 'Dezenformasyon' terimi hiçbir uluslararası insan hakları sözleşmesinde geçmemektedir; bu terim, hukuki ve hukuki olmayan bağlamlarda sıkça kullanılmasına rağmen tek tip bir tanıma sahip değildir. Daha da önemlisi, bilginin yanlışlığı, sınırlı sayıda sayılmış ifade özgürlüğü hakkının kısıtlanmasını meşru kılan amaçlar (Avrupa Sözleşmesi madde 10 paragraf 2 ve MSHUS madde 19 paragraf 3 uyarınca) arasında yer almamaktadır.
17. Bilginin sadece yanlış olmasının ifade özgürlüğünü kısıtlamak için kullanılmayacağı diğer standartlarda da teyit edilmiştir. Örneğin:
  - İnsan Hakları Komitesi, ifade özgürlüğü hakkına ilişkin **34 No'lu Genel Yorumu'**nda, MSHUS'nin gerçeğe aykırı bir görüşün genel olarak yasaklanmasına müsaade etmediğini tartışmaya yer bırakmayacak şekilde belirtmiştir.⁶
  - Dört ifade özgürlüğü raportörü ve temsilcisi, **İfade Özgürlüğü, "Yalan Haber", Dezenformasyon ve Propaganda hakkında Ortak Bildiri'**de "yalan haber" veya "objektif olmayan bilgi" de dahil olmak üzere muğlak ve belirsiz fikirlere dayalı bilgilerin yayılmasına ilişkin genel yasakların, ifade özgürlüğünün kısıtlanmasına ilişkin uluslararası standartlarla bağdaşmadığını ve kaldırılması gerektiğini" ifade etmişlerdir.⁷
  - **BM Genel Sekreteri'nin** insan hakları ve temel özgürlükler çerçevesinden dezenformasyon üzerine hazırladığı raporda, "devletin dezenformasyona yönelik tepkilerinin, düşünce ve ifade özgürlüğü hakkı da dahil olmak üzere hakları ihlal etmekten kaçınması gerektiği" vurgulanmıştır.⁸ Genel Sekreter, dezenformasyonla mücadelede ceza hukuku yaklaşımına karşı çıkmış, bunun yerine kamunun sağlıklı bilgiye erişiminin teşvik edilmesini ve "istismarcı veya manipülatif yaklaşımlardan kaçınmak için" her türlü düzenleyici tedbirin dikkatli bir şekilde ve ayrı bir yürütme işlevi ile uygulanmasını tavsiye etmiştir.⁹
  - **BM Düşünce ve İfade Özgürlüğü Özel Raportörü** (İfade Özgürlüğü Özel Raportörü) de 2021 raporunda 'yanlış bilgi'/'dezenformasyonun' ancak dar koşullarda, tanınmış meşru bir amacın korunmasıyla açıkça ve derhal bağlantılı olması halinde

⁵ Bkz. diğerlerine ilaveten, AİHM, *Fressoz ve Roire / Fransa*, Başvuru No. 29183/95, 21 Ocak 1999; veya *Yarar v Türkiye*, Başvuru no No. 57258/00, 19 Aralık 2006.

⁶ İnsan Hakları Komitesi, Genel Yorum No. 34, Madde 19: Düşünce ve ifade özgürlüğü, 29 Temmuz 2011, para 49.

⁷ Birleşmiş Milletler (BM) Düşünce ve İfade Özgürlüğü Özel Raportörü, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Medya Özgürlüğü Temsilcisi, Amerikan Devletleri Örgütü (OAS) İfade Özgürlüğü Özel Raportörü ve Afrika İnsan ve Halkların Hakları Komisyonu (ACHPR) İfade Özgürlüğü ve Bilgiye Erişim Özel Raportörü tarafından 3 Mart 2017 tarihinde kabul edilen İfade Özgürlüğü, "Yalan Haber", Dezenformasyon ve Propaganda hakkında Ortak Bildirisi.

⁸ BM Genel Kurulu, İnsan hakları ve temel özgürlüklerin geliştirilmesi ve korunması için dezenformasyonla mücadele, Genel Sekreter Raporu, A/77/287, 12 Ağustos 2022, para 10.

⁹ *A.g.m.*, paragraf 26-27.

kısıtlanabileceğini teyit etmiştir.¹⁰ İfade ile zarar arasındaki nedensel ilişkinin doğrudanlığı ve zararın ciddiyeti ve aciliyeti, kısıtlamanın gerekli olup olmadığının değerlendirilmesinde en önemli hususlardır.¹¹ Meşru amaç unsurunu karşılamak için, ‘dezenformasyonun’ neden olduğu zarar, aşırı geniş terimlerle tanımlanamaz. Özel Raportör raporunda ayrıca, “Türk milletini aşağılayan” veya “cumhurbaşkanına hakaret eden” ifadeler gibi geniş ifade kategorilerini cezalandıran Türk ceza kanunlarının ifade özgürlüğü standartlarını karşılamadığını ve gazetecilere, siyasi muhaliflere ve insan hakları savunucularına karşı kullanıldığını belirtmiştir.¹²

- **İnsan Hakları Konseyi**, 2022 tarihli kararında dezenformasyona yönelik yaklaşımların insan haklarına dayanması ve “insan haklarından faydalanılmasını ve insan haklarının hayata geçirilmesini kısıtlamak veya dezenformasyonu suç sayan muğlak ve aşırı geniş yasalar da dahil olmak üzere sansürü haklı göstermek için bir bahane olarak kullanılmaması” gerektiğini yinelemiştir.¹³

Hakarete ilişkin uluslararası standartlar

18. ‘Yalan haber’ için yaptırım öngören ceza kanunları, genellikle hakareti yasaklayan normlar aracılığıyla düzenlenen itibarın korunması ile kesişir. İtibarın korunması, ifade özgürlüğünün kısıtlanabileceği meşru gerekçelerden biri olsa da, bu tür bir kısıtlamanın demokratik bir toplumda gerekli ve orantılı olması gerekir. Bu durum özellikle kamu görevlileri için geçerlidir. Örneğin:

- **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi** (Avrupa Mahkemesi) tutarlı bir şekilde “devlet organlarının eleştirilmesi söz konusu olduğunda, izin verilen eleştiri sınırlarının özel bir vatandaş veya hatta bir siyasetçi için olduğundan daha geniş olduğuna” hükmetmiştir.¹⁴ Avrupa Mahkemesi, bir gazetecinin Türk Silahlı Kuvvetleri’ni aşağıladığı için yargılandığı *Dilipak v. Türkiye* davasında yargılamanın gazetecinin ifade özgürlüğü hakkını ihlal ettiğine ve kamu yararını ilgilendiren konularda [kişilerin] görüşlerini ifade etme konusunda caydırıcı bir etki yarattığına hükmetmiştir.¹⁵
- **İnsan Hakları Komitesi**, “siyasi alanda kamuya mal olmuş kişiler ve kamu kurumlarıyla ilgili kamusal tartışmalarda, Sözleşme’nin ket vurulmamış ifadeye verdiği değer özellikle yüksek olduğunu” belirtmiştir.¹⁶ İnsan Hakları Komitesi ayrıca hakareti suç olmaktan çıkarmayı değerlendirmeye çağırılmış ve hapis cezasının hakaret suçu için hiçbir zaman uygun bir ceza olmadığını belirtmiştir.¹⁷ Özbekistan¹⁸

¹⁰ Düşünce ve ifade özgürlüğünün geliştirilmesi ve korunmasına ilişkin Özel Raportör Raporu, Dezenformasyon ve düşünce ve ifade özgürlüğü, A/HRC/47/25, 12 Ağustos 2022, para 41.

¹¹ *A.g.m.*

¹² *A.g.m.*

¹³ İnsan Hakları Konseyi, Dezenformasyonun insan haklarının kullanılmasına ve gerçekleştirilmesi üzerindeki olumsuz etkilerine karşı koymada Devletlerin rolü, A/HRC/49/L.31/Rev.1, 30 Mart 2022.

¹⁴ Avrupa Mahkemesi, *Incal v. Türkiye*, Başvuru No.. 22678/93, 09 Haziran 1998; *OOO Memo v. Rusya*, Başvuru No.. 2840/10, 15 Mart 2022.

¹⁵ Avrupa Mahkemesi, *Dilipak v. Türkiye*, Başvuru No.. 29680/05, 15 Eylül 2015, para 61.

¹⁶ İnsan Hakları Komitesi, Genel yorum No. 3, Madde 19: Düşünce ve ifade özgürlüğü, 29 Temmuz 2011, para 38; *Bodrozic v. Sırbistan ve Karadağ*, Comm. No. 1180/2003, 31 Ekim 2005.

¹⁷ Genel Yorum No. 34., a.g.m., para 47.

¹⁸ İnsan Hakları Komitesi, Özbekistan Hakkında Sonuç Gözlemleri, 24 Mart 2010, CCPR/C/ARG/CO/4.

, Kamerun,¹⁹ ve Tunus'ta hakaretin suç olmaktan çıkarılmasını aktif olarak tavsiye etmiş;²⁰ ve Kuzey Makedonya'da hakaretin suç olmaktan çıkarılmasını, “özellikle gazeteciler ve yayıncılar için düşünce ve ifade özgürlüğünün temin edilmesine yönelik doğru yönde atılmış adımlar” olarak desteklemiştir.²¹

- **İfade Özgürlüğü Özel Raportörü**, hakareti düzenleyen birçok normun özel karakteri, aşırı geniş kapsamı ve ceza hukuku normu niteliğinin, bu yasaları araştırmacı gazeteciliği bastırmak ve eleştirileri susturmak için güçlü bir araca dönüştürdüğü konusunda uyarıda bulunmuş²² ve hükümetlere açıkça; (a) hakareti ceza hukuku çerçevesindense özel hukuk çerçevesinde düzenleme ve (b) düşünce ve ifade özgürlüğü ve bilgi edinme hakkı üzerinde caydırıcı bir etki yaratmamaları için hakarete yönelik yaptırımları sınırlandırma çağrısı yapmıştır.²³

19. Sivil toplum da ifade özgürlüğü ile itibarın korunması arasında nasıl denge kurulabileceğine ilişkin tavsiyelerin geliştirilmesi üzerinde durmuştur. Örneğin ARTICLE 19, Defining Defamation Principles [Hakareti Tanımlama İlkeleri] çalışmasında, hakareti suç sayan yasaların gereksiz ve orantısız bir tedbir olduğu ve bu nedenle ifade özgürlüğü hakkının ihlalini teşkil ettiği sonucuna varmıştır.²⁴ İlkeler ayrıca, hakareti düzenleyen normlarda bulunması gereken korumaların ana hatlarını çizmekte ve tekzip, özür veya düzeltme yayınlanması ve cevap hakkı gibi diğer çözüm yollarının, kişinin itibarına yönelik haksız bir saldırıya karşı etkili yanıtlar olarak görülmesi gerektiğini belirtmektedir. Uygun olduğu durumlarda, suiistimal edilmediği ve kamu katılımına karşı stratejik davalara yol açmadığı sürece, özel hukuk kapsamındaki iftira normları da uygulanabilir.

İlgili uluslararası insan hakları standartlarının mevcut davaya uygulanması

20. ARTICLE 19, ifade özgürlüğüne ilişkin yukarıda özetlenen uluslararası standartlara dayanarak, mevcut davaya ilişkin aşağıdaki görüşleri sunmaktadır.

Sinan Aygül'ün mahkum edildiği hükümler, uluslararası ifade özgürlüğü standartlarının gerekliliklerini karşılamamaktadır

21. Sinan Aygül, Ceza Kanunu'nun 217/A maddesinin 1. paragrafında yer alan ve gerçeğe aykırı bilgilerin kamuoyuna yayılmasını yasaklayan hüküm uyarınca mahkum edilmiştir. Bu hüküm ifade özgürlüğü hakkını kısıtladığından, yukarıda özetlenen üç aşamalı test bağlamında incelenmelidir. ARTICLE 19, bu hükmün, uluslararası insan hakları standartlarında açıkça belirtilen, kısıtlamanın kesin olarak formüle edilmiş ve öngörülebilir olmasını gerektiren kanunilik şartını ve meşru bir amaç gütmeye şartını karşılamadığı görüşündedir.

22. **Kanunilik şartı** konusunda, ARTICLE 19, hükmün yasakladığı davranışın kapsamını aşırı derecede muğlak bulmaktadır. Neyin “gerçeğe aykırı” olarak kabul edileceğine dair

¹⁹ İnsan Hakları Komitesi, Kamerun Hakkında Sonuç Gözlemleri, 28-29 Ağustos 2010, CCPR/C/CMR/CO/4.

²⁰ İnsan Hakları Komitesi, Tunus hakkında Sonuç Gözlemleri, 28 Mart 2008, CCPR/C/TUN/CO/5, para 18.

²¹ İnsan Hakları Komitesi, Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti Hakkında Sonuç Gözlemleri, 3 Nisan 2008, CCPR/C/MKD/CO/2, para 6.

²² İfade Özgürlüğü Özel Raportörünün Raporu, A/HRC/7/14, 28 Şubat 2008, para 39.

²³ İfade Özgürlüğü Özel Raportörünün Raporu, E/CN.4/2001/64, 13 Şubat 2001, para 47.

²⁴ Bakınız ARTICLE 19, Hakareti Tanımlamak: İfade Özgürlüğü ve İtibarın Korunmasına İlişkin İlkeler, 2017, özellikle İlke 4'e atıfta bulunarak.

bir kılavuz bulunmamaktadır. Ayrıca, “halk arasında endişe, korku veya panik yaratma” kavramı son derece öznel ve potansiyel olarak sınırsızdır. Bir ceza soruşturmasında, yasa kapsamında cezalandırılabilirlik düzeyine ulaşan “endişe, korku veya panik” seviyesinin nasıl ölçülebileceği belirsizdir. Uygulamada bu durum, bireylerin cezai yaptırımlardan kaçınmak için otosansüre yönelmeleri ve hatta sorumluluktan kaçınmak için iletişim platformlarını kapatmaları vasıtasıyla ifade özgürlüğünün kullanılması üzerinde caydırıcı bir etki yaratacaktır.

23. Bu ifadelerin muğlaklığının, 217/A maddesine ilişkin yorum yapan Venedik Komisyonu tarafından daha önce eleştirildiğine dikkat çekiyoruz.²⁵ Venedik Komisyonu, Türk hukukunda “gerçeğe aykırı bilgi”nin tanımının veya belirlenmesine yönelik herhangi bir kriterin yer almadığını kaydetmiştir. Komisyon, sayılan potansiyel ‘gerçeğe aykırı’ bilgi kategorilerinin - iç ve dış güvenlik, kamu düzeni ve genel sağlık -, “her türlü içeriği, kamusal alana ilişkin her türlü bilgiyi kapsayabilecek genel geçer formüller haline gelme riski taşıdığını ve uygulamalarının öngörülebilirliği açısından daha kesin bir yazım gerektiği”ni dile getirmiştir.²⁶
24. **Meşru amaç** konusunda, yukarıda tartışıldığı üzere, sadece bilginin gerçeğe aykırılığı ifade özgürlüğünün kısıtlanması için meşru bir amaç teşkil etmez. Madde 217/A'nın lafzında, ülkenin güvenliği, kamu düzeni ve sağlığının korunmasından bahsedildiği için maddenin anlaşılması son derece güçtür. Dikkatli bir okuma, gerçeğe aykırı bilginin yayılmasına ilişkin bu kısıtlamanın, yayılmanın “kamu barışını bozmaya elverişli” olmasını aradığı için kamu düzeninin korunmasında gerekli olduğu izlenimini vermektedir. Ancak, ifade özgürlüğü standartları uyarınca, kamu düzeni veya kamu güvenliğinin korunması temelinde ifadenin yasaklanması için eşğin yüksek olduğuna ve spekülasyon yerine kanıta dayalı olması gerektiğine dikkat çekiyoruz.²⁷
25. **‘Gereklilik’** şartı, belirli bir ifadenin kısıtlanması için acil bir toplumsal ihtiyaç olmasını zorunlu kılar. Basın özgürlüğünün söz konusu olduğu durumlarda, devletlerin bu acil toplumsal ihtiyacı belirleme konusundaki takdir marjı özellikle dardır.²⁸ ARTICLE 19, Venedik Komisyonu'nun 217/A maddesine ilişkin Acil Görüşü'nde, bu hükmün kanuna eklenmesi için toplumsal bir ihtiyaç bulunmadığı sonucuna vardığına dikkat çekmektedir. Komisyon, Ceza Kanunu'nun halihazırda kamu düzenine karşı standart suçlar (örneğin “suç işlemeye tahrik” ve “halkın bir kesimini diğer kesim aleyhine kin ve düşmanlığa tahrik”) ve asılsız ihbarları kapsadığını belirtmiştir.²⁹ Son olarak, Venedik Komisyonu, hem bu suç için belirlenen ağır cezaların hem de daha geniş anlamda, iddia edilen amaca ulaşmak için bir ceza hukuku tedbirinin seçilmesinin açıkça orantısız olduğuna su götürmez bir şekilde dikkat çekmiştir.³⁰

²⁵ Venedik Komisyonu ve Avrupa Konseyi İnsan Hakları ve Hukukun Üstünlüğü Genel Müdürlüğü'nün "Yanlış veya Yanıltıcı Bilgi" Hükmüne İlişkin Ceza Kanunu Değişiklik Taslağı Hakkında Acil Ortak Görüşü, Görüş no. 1102/2022, 7 Ekim 2022.

²⁶ *A.g.e.*, paragraf 42-49.

²⁷ Örneğin Avrupa Mahkemesi, Barankevich v. Rusya, Başvuru No.. 10519/03, 26 Temmuz 2007, para 33.

²⁸ Avrupa Mahkemesi, *Dammann/İsviçre*, Başvuru No.. 77551/01, 25 Nisan 2006, para 51.

²⁹ Venedik Komisyonu ve Avrupa Konseyi İnsan Hakları ve Hukukun Üstünlüğü Genel Müdürlüğü'nün "Yanlış veya Yanıltıcı Bilgi" Hükmüne İlişkin Ceza Kanunu Değişiklik Taslağı Hakkında [Acil Ortak Görüşü](#), Görüş no. 1102/2022, 7 Ekim 2022, paragraf 59-61.

³⁰ Venedik Komisyonu ve Avrupa Konseyi İnsan Hakları ve Hukukun Üstünlüğü Genel Müdürlüğü'nün "Yanlış veya Yanıltıcı Bilgi" Hükmüne İlişkin Ceza Kanunu Değişiklik Taslağı Hakkında [Acil Ortak Görüşü](#), Görüş no. 1102/2022, 7 Ekim 2022, paragraf 63-65, 67, 91-92. Komisyon, kovuşturma olgusunun bir kişinin sabıka kaydını etkilediğine ve bunun da çok sayıda ek sınırlama getirdiğine dikkat çekmiştir.

26. Bu nedenlerle ARTICLE 19, Ceza Kanunu'nun 217/A maddesinin tamamen yürürlükten kaldırılması ve bu veya başka bir davada kovuşturmayaya dayanak olarak kullanılmaması gerektiği görüşündedir.

Sinan Aygül'ün cezai kovuşturmayaya tabi tutulması gereksiz ve orantısızdır

27. ARTICLE 19 kesinlikle bu görüşte olmasa da, Yargıtay, Ceza Kanunu'nun 217/A maddesinin kovuşturmanın temelini oluşturabileceğini kabul etse dahi; bu kanun hükmünün Sinan Aygül'ün davasında uygulanmasının gereklilik ve orantılılık kriterlerinin dikkatli bir incelemesinden geçemeyeceğini ileri sürüyoruz.
28. İlk olarak, iddia makamı, sanık tarafından dile getirilen cinsel saldırı iddialarının Türkiye'de “ülke gündeminde” olduğunu belirtmiştir. Bu bulgu, makul şüphenin ötesinde, hatalı paylaşımın neden olduğu kamu düzenine yönelik bir tehdidin varlığını göstermekten uzaktır. Aksine, kamuyu ilgilendiren konularda ket vurulmamış bir tartışma, söz konusu ifadenin korunması ihtiyacını artıran temel bir toplumsal değerdir.³¹ Her ne kadar cinsel saldırı iddiaları kamuoyunu “şoke etmiş” veya “rahatsız etmiş” olsa da, bu tür ifadelerin kısıtlamalara karşı korunduğu uluslararası içtihatla sabittir.³²
29. ARTICLE 19 ayrıca, Avrupa Mahkemesi'nin, Türkiye aleyhine açılan yeni bir davada, internette paylaşılan bilgiler nedeniyle kişiler cezalandırılırken ‘kamu düzeni’ veya ‘kamu barışı’ gibi genel gerekçelerin yetkililer tarafından suistismal edildiğine dikkat çektiğinin altını çizmektedir. Bahsi geçen dava, öğretmenlerin faili olduğu iddia edilen cinsel saldırı vakalarını gündeme getiren ve siyasi liderlere yönelik diğer tür iddiaları içeren sosyal medya paylaşımlarını “beğendiği” için başvurusunun, beğenilen paylaşımların “[kamu] barışını bozabileceği” iddiasıyla Milli Eğitim Bakanlığı'ndan ihraç edilmesiyle ilgilidir.³³ Ancak, Avrupa Mahkemesi, hükümetin başvuranın “beğenilerinden” kaynaklanan “barışa” yönelik herhangi bir belirli zararı ortaya koyamadığı sonucuna varmış ve bu nedenle, işten çıkarmayı meşrulaştırmak için kullanılan gerekçeyi yersiz ve yetersiz bulmuştur.³⁴
30. Benzer şekilde, mevcut davada ilk derece mahkemesi, Aygül'ün asılsız cinsel saldırı iddialarının kamu düzeni üzerindeki etkilerine ilişkin herhangi bir değerlendirme sunmamıştır. Bunun yerine, mahkeme yalnızca “sanığın devleti ve kurumlarını küçük düşürmek amacıyla hareket ettiğini” belirtmiştir. Söz konusu paylaşımın ilgili kısmında yer alan “*Zanlılar polis ve uzman çavuş*” şeklindeki ifadenin belirli bir kişiye işaret etmediğinin altı çizilmelidir.
31. Ana argümanlara halel getirmeksizin, Sinan Aygül'ün iddiaları gerçekten de belirli bir kişinin itibarına zarar vermiş olsaydı, ki bu davada böyle bir şey iddia edilmemiştir, bu durumun bir hukuk davasının meselesi olması gerektiğini de belirtmek gerekir. Cezai yaptırımlar ve özellikle de hapis cezası, hakaret için asla uygun bir yaptırım değildir.

³¹ Bkz. Avrupa Mahkemesi, *Khadija Ismayilova/Azərbaycan*, Başvuru No. No. 65286/13 ve 57270/14, 10 Ocak 2019, para 161; İnsan Hakları Komitesi, *Bodrozic v. Sırbistan ve Karadağ*, Comm. No. 1180/2003, 31 Ekim 2005.

³² Avrupa Mahkemesi, *Handyside v. Birleşik Krallık*, Başvuru No.. 5493/72, 7 Aralık 1976.

³³ Avrupa Mahkemesi, *Melike v. Türkiye*, Başvuru No.. 35786/1915, Haziran 2021.

³⁴ *A.g.m.*, para 53.

32. Ayrıca, on aylık hapis cezası, orantılılık şartı açısından kabul edilemez. Öngörülen meşru amacı gerçekleştirebilecek daha az kısıtlayıcı bir tedbirin mümkün olduğu her durumda, ifadeye yönelik daha kısıtlayıcı müdahale orantısızdır. ARTICLE 19, iddia makamının bu kadar ağır bir cezayı haklı çıkaracak toplumsal zararı ve suçun ağırlığını ortaya koyamadığı görüşündedir. Ayrıca, Avrupa Mahkemesi'nin, basını işlevini yerine getirmekten caydırmaya yönelik bir tür sansür anlamına gelen ağır cezalardan kaçınmaya büyük önem verdiği bir içtihadı olduğunu hatırlatırız.³⁵ Bu davada, tanınmış bir araştırmacı gazeteciye cezai yaptırım uygulanması da kaçınılmaz olarak Türkiye'deki medya ortamı üzerinde caydırıcı bir etki yaratacak ve başkalarını kamu yararını ilgilendiren konulardaki tartışmalara katılmaktan caydıracaktır.
33. Son olarak ARTICLE 19, Yargıtay'ı Sinan Aygül'ün hatasını fark eder etmez durumu düzeltmeye çalıştığını dikkate almaya davet etmektedir. Aygül, daha önce yaptığı açıklama için uygun, açık ve kapsamlı bir düzeltme içeren ikinci bir paylaşımı aynı gün yapmıştır. Ayrıca, bildirilen bilgileri teyit edemediği için kamuoyundan özür dilemiştir. Bu da kendisinin iyi niyetle ve herhangi bir zarar verme kastı olmaksızın hareket ettiğini göstermektedir. Gerçeğe aykırı haberin bizzat sanık tarafından düzeltilmesi, “dezenformasyonun” iddia edilen olumsuz etkilerine karşı en etkili ve yeterli yanıttır.³⁶

Sonuçlar

34. Yukarıdaki değerlendirme ışığında, ARTICLE 19, Sinan Aygül'ün yargılanmasının, Avrupa Sözleşmesi'nin 10. maddesi ve MSHUS'nin 19. maddesi ile güvence altına alınan ifade özgürlüğü hakkını ihlal ettiği görüşündedir. Aygül'ün isnat edildiği Ceza Kanunu'nun 217/A maddesi hükümleri kanunilik, gereklilik ve orantılılık şartlarını karşılamamaktadır. İddia makamı ve ilk derece mahkemesi, sanığın hareketi ile Türkiye'deki kamu düzenine yönelik iddia edilen tehdit arasında bireyselleştirilmiş bir bağlantı kuramamıştır. Sanığın kendisi tarafından derhal düzeltilen hatalı bir ifadeye cezai yaptırım uygulanması için “acil bir sosyal ihtiyaç” bulunmamaktadır. Hapis cezası yaptırımının uygulanması, ifade edilen hedeflere ulaşılması açısından son derece orantısız bir tedbir olacaktır. Araştırmacı gazeteci olan Sinan Aygül'ün mahkum edilmesi, kamusal tartışmalara katılma ve kamu yararını ilgilendiren konularda medya çalışmaları yürütme konusunda caydırıcı bir etki de yaratabilecektir.
35. Sanık hakkındaki mahkumiyet hükmü derhal bütünüyle bozulmalı ve sanığın beraatine karar verilmelidir.

ARTICLE 19 adına

JUDr. Barbora Bukovska

Hukuk ve Politika Kıdemli Direktörü

³⁵ Avrupa Mahkemesi, *Bédat v. İsviçre*, [GC], Başvuru No.. 56925/08, 29 Mart 2016, para 79.

³⁶ ARTICLE 19, devlet veya devlet kurumları gibi soyut veya kolektif varlıkların 'itibarsızlaştırılmasının' itibarın korunması kapsamına girmediği yönündeki temel argümana hâle getirmeksizin, düzeltme hakkının hakaret içeren ifadeler için en etkili manevi hukuk yolu olduğuna işaret etmektedir. Manevi tazminatlar, bilgi ve fikirlerin serbest akışı üzerinde maddi karşılıklarına göre daha az etkiye sahiptir ve aynı zamanda bireylerin itibarlarına verilen zararın telafisi için etkili bir yol sağlayabilir. Bkz. daha fazlası, *Defining Defamation*, *op.cit.*, özellikle İlke 18'e atıfta bulunarak.